

stwierdza: "To co w jakimś typie przestępstwa ustawa określa jako czyn (zabroniony), to w realizacji stanowi jeden czyn"; W. Wolter, *Nauka o przestępstwie*, Warszawa 1973, s. 57-58. A. Spotowski stwierdza, że jedynie przepisy prawa decydują o tym, który fragment aktywności człowieka jest prawnie relewantny. Według niego "(...) czynem jest taki fragment działalności człowieka, który ma znaczenie prawne i ze względu na to został opisany w przepisach prawa karnego"; A. Spotowski, *Pomijalny (pozorny) zbieg przepisów ustawy i przestępstw*, Warszawa 1976, s. 18.

5. Jak pisze A. Wąsek, "Jeżeli wystąpi jedność miejsca i czasu działalności sprawcy oraz gdy działał on w jednakowej sytuacji motywacyjnej, wówczas ów idealny obserwator skłonny będzie ocenić dane zdarzenie jako jedno zdarzenie historyczne i ta ocena społeczna kwestii jedności lub wielości czynów może być dla organu procesowego miarodajna"; A. Wąsek, glosa do wyroku SN z dnia 16 maja 1985 r., *Rw 381/85*, *Informacja Prawnicza* 1986, nr 1-3, s. 100.

6. Wąsek (w:) O. Górniok [et al.], *Kodeks...*, s. 168.

7. A. Zoll (w:) G. Bogdan [et al.], *Kodeks...*, s. 185.

8. W. Wolter, *Nauka...*, s. 322; A. Zoll (w:) G. Bogdan [et al.], *Kodeks...*, s. 185.

9. Spotowski, *Pomijalny...*, s. 128.

10. M. Mozgawa, Uwagi na temat relacji przepisów art. 168 i 165 k.k., *Prok. i Pr.* 1997, nr 11, s. 97.

11. Glosa K. Pałczyńskiej, *PiP* 1989, z. 8, s. 151 i n.; por. też wyrok SN z dnia 22 listopada 1994 r., *II KRN 227/94*, *OSNKW* 1995, nr 1-2, poz. 5.

12. Zoll (w:) G. Bogdan [et al.], *Kodeks...*, s. 187.

13. A. Marek, *Kodeks...*, s. 55.

14. W. Mąciór, Zbieg przepisów jako problem logiczny i prawny, *PiP* 1975, z. 1, s. 34-35.

15. Bliżej na ten temat por. P. Kardas, *Zbieg przepisów ...*, s. 150 i n.

16. Wyrok SA w Lublinie z dnia 30 grudnia 1997 r., *II Aka 175/97*, *Apel.-Lub.* 1998, nr 2, poz. 12.

17. Por. wyrok SN z dnia 31 lipca 1979 r., *IV KR 139/79*, *OSNPG* 1980, nr 1, poz. 9. Por. też wyrok SN z dnia 6 lutego 1979 r., *OSNPG* 1979, nr 8, poz. 117; wyrok SN z dnia 21 października 1985 r., *Rw 934/85*, *OSNKW* 1986, nr 7-8, poz. 59, z glosą Z. Świdy-Łagiewskiej, *PiP* 1980, z. 3, s. 130; wyrok SN z dnia.

UDC 343.3/.7(043.2)

Mozgawa - Saj M.,
UMCS Lublin, Poland

UWAGI DE LEGE LATA NA TEMAT ARESZTU EKSTRADYCYJNEGO NA GRUNCIE POLSKIEGO KODEKSU POSTĘPOWANIA KARNEGO

Areszt ekstradycyjny, o którym stanowi art. 605 § 1 kodeksu postępowania karnego stosuje się w celu przeprowadzenia szybkiego i sprawnego postępowania ekstradycyjnego oraz skutecznego wydania osoby ściganej [1]. Sąd może

zastosować nieizolacyjny środek zapobiegawczy w sytuacji, gdy jest to wystarczające dla zapewnienia prawidłowego toku postępowania. Pomimo, że podstawą zastosowania tymczasowego aresztowania jest wniosek strony wzywającej, to decyzja co do jego orzeczenia może być podjęta wyłącznie przez polski organ procesowy, a precyzyjniej rzecz ujmując sąd [2]. W myśl art. 605 § 1 k.p.k. sąd okręgowy może wydać postanowienie o tymczasowym aresztowaniu. Sąd okręgowy orzeka na posiedzeniu w składzie jednoosobowym, co wynika z art. 30 § 1 k.p.k. Przepis nie precyzuje jednak, o właściwość którego sądu dokładnie chodzi, ale mając na uwadze treść art. 602 § 2 k.p.k., a także sięgając do wykładni gramatycznej należy przyjąć, że chodzi o sąd okręgowy uprawniony do orzekania w przedmiocie wydania [3]. Artykuł 605 § 1 k.p.k. stanowi bowiem, że sąd w postępowaniu ekstradycyjnym bada wniosek pod kątem tego, czy dotyczy on przestępstwa, którego sprawca podlega wydaniu. Oznacza to, że decyzja o tymczasowym aresztowaniu osoby ściganej uwarunkowana jest tym, czy wniosek o wydanie rzeczywiście dotyczy przestępstwa, którego sprawca podlega wydaniu, a więc przestępstwa objętego ekstradycją. Do zastosowania tymczasowego aresztowania wobec osoby, której postępowanie ekstradycyjne dotyczy, konieczne jest również ustalenie, czy 2 zebrane dowody dostatecznie uzasadniają, iż popełniła ona przestępstwo ekstradycyjne [4]. Gdyby jednak sąd, rozpoznając wniosek o tymczasowe aresztowanie, stwierdził, że zachodzą przeszkody ekstradycyjne uniemożliwiające wydanie, powinien nie uwzględnić wniosku i zastosować inny środek zapobiegawczy, albo odstąpić od stosowania środków zapobiegawczych w ogóle. Jeżeli zaistnieją przesłanki dla przejęcia bądź przekazania ścigania karnego w trybie art. 590 § 1 k.p.k., to przed polskim organem procesowym toczyć się będzie postępowanie karne, w trakcie którego może zająć potrzeba zastosowania środka zapobiegawczego. Chodzi tu o sytuację, gdy przestępstwo zostało popełnione za granicą przez obywatela polskiego, osobę mającą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej stałe miejsce zamieszkania, osobę, która odbywa lub będzie odbywać w Rzeczypospolitej Polskiej karę pozbawienia wolności, bądź osobę, przeciwko której zostało wszczęte w Rzeczypospolitej Polskiej postępowanie karne. W takich przypadkach, Minister Sprawiedliwości zwraca się, jeżeli wymaga tego interes wymiaru sprawiedliwości, do właściwego organu państwa obcego z wnioskiem o przekazanie ścigania albo może przyjąć taki wniosek od właściwego organu państwa obcego. Natomiast w sytuacji, gdy sąd orzeka niedopuszczalność ekstradycji wobec osoby, co do której Rzeczpospolita Polska nie ma interesu w wymierzeniu sprawiedliwości, nie jest zasadne stosowanie jakichkolwiek środków zapobiegawczych. O ile stosowanie tymczasowego aresztowania na wniosek prokuratora jest regułą w okresie, gdy prokurator nie wniósł jeszcze sprawy do sądu lub gdy wystąpił już z wnioskiem stwierdzenie prawnej

dopuszczalności ekstradycji, a zachodzi potrzeba zastosowania lub przedłużenia tymczasowego aresztowania, o tyle na etapie postępowania sądowego może to uczynić także sąd działając z urzędu. Przepis § 301 ust.1 reg. prok. stanowi, że prokurator, który występuje z wnioskiem o zastosowanie tymczasowego aresztowania jest związany ogólnymi przepisami o dopuszczalności stosowania 3 środków zapobiegawczych. Wniosek taki powinien zatem spełniać warunki analogiczne do tych, jakie są stawiane dla wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania składanego w postępowaniu przygotowawczym. Powinien on zatem odpowiadać warunkom pisma procesowego, o których mowa w art. 119 § 1 k.p.k., przy czym uzasadnienie musi wskazywać na okoliczności świadczące o istnieniu w tej sprawie, co do osoby, o której ekstradycję się wnioskuje, przesłanek ogólnych i szczególnych stosowania tymczasowego aresztowania. W celu ustalenia tych warunków należy odnieść się odpowiednio do art. 249 § 1 k.p.k., stanowiącego ogólne przesłanki stosowania środków zapobiegawczych, a także do art. 258 § 1-3 k.p.k. regulującego podstawy szczególne stosowania tymczasowego aresztowania. Przesłanka ogólna jest zatem uzasadniona potrzebą zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania ekstradycyjnego, a także zapobiegnięcia popełnieniu przez ekstraditursę nowego, ciężkiego przestępstwa. Środek zapobiegawczy można stosować tylko wtedy, gdy zebrane dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że osoba ścigana popełniła przestępstwo[5]. Przesłanka szczególna stosowania tymczasowego aresztowania ma natomiast miejsce w sytuacji, gdy zachodzi uzasadniona obawa ucieczki lub ukrywania się osoby ściganej, zwłaszcza wtedy, gdy nie można ustalić jej tożsamości albo nie ma ona w kraju stałego miejsca pobytu, zachodzi uzasadniona obawa, że ekstraditursę będzie nakłaniał do składania fałszywych zeznań lub wyjaśnień albo w inny bezprawny sposób utrudniał postępowanie karne. Przesłankę szczególną stanowi także sytuacja, gdy osobie ściganej zarzuca się popełnienie zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, albo gdy sąd pierwszej instancji skazał ją na karę pozbawienia wolności nie niższą niż 3 lata, wtedy potrzeba zastosowania tymczasowego aresztowania w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania jest uzasadniona grożącą osobie ściganej surową karą. Ponadto, tymczasowe aresztowanie może wyjątkowo nastąpić także wtedy, gdy zachodzi 4 uzasadniona obawa, że ekstraditursę, któremu zarzucono popełnienie zbrodni lub umyślnego występku, popełni przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu powszechnemu, a zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził. Nie można, ustalając przesłanki ogólne i szczególne, powoływać się na okoliczności związane ze specyfiką postępowania ekstradycyjnego, na przykład, że osoba, której dotyczy wniosek o wydanie nie ma w Polsce stałego miejsca zamieszkania, a w szczególności, że jest ścigana

międzynarodowym listem gończym. W takim przypadku podstawę zastosowania tymczasowego aresztowania, obok dużego prawdopodobieństwa popełnienia przestępstwa, w związku z którym państwo obce wystąpiło z wnioskiem o ekstradycję (art. 249 § 1 k.p.k.) stanowić może przede wszystkim obawa ucieczki lub ukrycia się osoby ściganej (art. 258 § 1 pkt 1 k.p.k.) oraz obawa popełnienia nowego, poważnego przestępstwa (art. 258 § 3 k.p.k.) [6]. Przedstawione sądowi wraz z wnioskiem o zastosowanie środka zapobiegawczego akta mogą zostać udostępnione ekstraditariusowi bez potrzeby uzyskiwania zgody prokuratora [7]. Odpowiednio do aresztu ekstradycyjnego stosuje się regulacje przewidziane w art. 263 k.p.k., które dotyczą czasu trwania i przedłużania okresu tymczasowego aresztowania oraz reguł dotyczących podmiotów uprawnionych do występowania z wnioskami w tym przedmiocie. Wyjątkiem jest art. 263 § 1 k.p.k., w którym przyznaje się kompetencje dla sądu rejonowego w zakresie podejmowania decyzji o stosowaniu tymczasowego aresztowania w trakcie postępowania przygotowawczego. Jednakże za takie postępowanie, jak już wskazano, nie mogą być uznane ani czynności podejmowane przez prokuratora, o których mowa w art. 602 k.p.k., ani co oczywiste czynności sądu okręgowego, o których mowa w art. 603 § 1 k.p.k. W takim układzie, organem właściwym do stosowania tego środka zapobiegawczego jest nie sąd rejonowy, a na zasadzie art. 602 § 2 k.p.k. in fine sąd okręgowy, który w myśl art. 263 § 2 k.p.k. może przedłużać tymczasowe aresztowanie przez okres nie dłuższy niż 12 miesięcy. Następnie, areszt 5 tymczasowy może zostać przedłużony na dalszy okres oznaczony przez sąd apelacyjny, w którego okręgu prowadzi się postępowanie na wniosek sądu, przed którym sprawa się toczy bądź na wniosek prokuratora bezpośrednio przełożonego nad prokuratorem dokonującym czynności w biernym postępowaniu ekstradycyjnym. W świetle powołanych przepisów, sąd apelacyjny jest właściwy do przedłużenia tymczasowego aresztowania, wówczas, gdy łączny okres stosowania tego środka zapobiegawczego do chwili wydania przez sąd I instancji postanowienia stwierdzającego dopuszczalność wydania, a więc orzeczenia merytorycznie kończącego postępowanie w tym przedmiocie, przekroczy dwa lata. Na to postanowienie sądu apelacyjnego przysługuje zażalenie do sądu apelacyjnego orzekającego w składzie trzech sędziów. Z momentem wydania orzeczenia stwierdzającego prawną dopuszczalność ekstradycji właściwość sądu apelacyjnego ustaje i kompetentnym do orzekania w przedmiocie tymczasowego aresztowania staje się znów sąd I instancji [8]. Jeżeli zachodzi potrzeba stosowania tymczasowego aresztowania po wydaniu postanowienia o prawnej dopuszczalności ekstradycji przez sąd pierwszej instancji, każdorazowe jego przedłużenie może następować na okres nie dłuższy niż 6 miesięcy. Z wnioskiem o przedłużenie okresu tymczasowego aresztowania należy wystąpić, z jednoczesnym przesłaniem właściwemu sądowi akt sprawy, nie później niż 14 dni

przed upływem dotychczas określonego terminu stosowania tego środka. Nieco inny charakter ma regulacja dotycząca tymczasowego aresztowania, o której mowa w art. 605 § 2 k.p.k., określana mianem „aresztu prowizorycznego”. Przesłanką zastosowania tego środka przez polski sąd jest prośba państwa obcego, która nie jest poparta żadnymi materiałami uzasadniającymi zastosowanie tymczasowego aresztowania, a nawet uprawdopodobniającymi fakt popełnienia przestępstwa. Opiera się jedynie na zapewnieniu złożonym przez państwo obce, że wobec osoby ściganej zapadł w tym państwie prawomocny wyrok skazujący lub wydano decyzję o tymczasowym aresztowaniu [9]. Postanowienie sądu w 6 przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania w trybie art. 605 § 2 k.p.k. jest wydawane w oparciu o wniosek państwa obcego o tymczasowe aresztowanie osoby ściganej. Sąd, rozpoznając powyższy wniosek, powinien jednak (choć jest to jedynie powinność) zbadać czy przestępstwo, którego dotyczy jest przestępstwem ekstradycyjnym oraz czy zachodzą przesłanki tymczasowego aresztowania, o których mowa w art. 249 § 1 i 258 k.p.k. W myśl art. 605 § 2 k.p.k. sąd może wydać postanowienie o areszcie prowizorycznym na okres nie dłuższy niż 40 dni. W tym czasie państwo wzywające powinno złożyć wniosek o wydanie wraz z odpowiednią dokumentacją, wtedy to aresztowanie może zostać „przekształcone” w zwykły areszt ekstradycyjny. Oczywiście nie następuje to automatycznie, w tym celu prokurator powinien wystąpić z wnioskiem o zastosowanie tymczasowego aresztowania na podstawie art. 605 § 1 k.p.k., bądź również na tej podstawie tymczasowe aresztowanie może zastosować sąd z urzędu. Jeżeli jednak państwo obce nie złoży we wskazanym w art. 605 § 2 k.p.k. terminie wniosku o ekstradycję, to wobec osoby tymczasowo aresztowanej, o ile nie jest pozbawiona wolności w innej sprawie, zarządza się zwolnienie. Na postanowienie w przedmiocie aresztu prowizorycznego, zgodnie z art. 605 § 3 k.p.k. przysługuje zażalenie na zasadach ogólnych. O dacie tymczasowego aresztowania zastosowanego zarówno w trybie art. 605 § 1 jaki i § 2 k.p.k. należy niezwłocznie powiadomić Ministra Sprawiedliwości RP oraz przedstawicielstwo dyplomatyczne lub urząd konsularny albo organ ścigający państwa obcego. W art. 605 § 5 i § 6 k.p.k. wskazano sytuacje, których zaistnienie spowoduje uchylenie wobec osoby ściganej tymczasowego aresztowania. Następuje to wtedy, gdy prokurator lub sąd wystąpił z żądaniem uzupełnienia danych zawartych we wniosku państwa obcego, a mimo tego, państwo obce nie nadesłało wymaganych dokumentów w terminie miesiąca od dnia doręczenia żądania uzupełnienia wniosku. Ponadto, osobę względem której zastosowano areszt ekstradycyjny, należy niezwłocznie zwolnić, o ile nie jest 7 pozbawiona wolności w innej sprawie, w przypadku odmowy wydania, cofnięcia przez państwo obce wniosku o wydanie, cofnięcia przez państwo obce wniosku o tymczasowe aresztowanie oraz gdy organ państwa obcego zawiadomiony o czasie i miejscu wydania żądanej

osoby nie przejmując jej w terminie 7 dni od ustalonego dnia wydania. Decyzję o uchyleniu tymczasowego aresztowania podejmuje sąd właściwy do rozpoznania sprawy- czyli sąd okręgowy, natomiast do momentu złożenia wniosku o wydanie postanowienia w przedmiocie prawnej dopuszczalności ekstradycji może to uczynić także prokurator.

Literatura

1. Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.
2. R.A. Stefański, Terminy tymczasowego aresztowania w sprawach, w których przejęto ściganie lub nastąpiła ekstradycja, Prok. i Pr. 1995, nr 11-12, s. 134.
3. Uchwała SN 7 sędziów z dnia 16 marca 2000 r., I KZP 53/99, opubl. Lex nr 39499 oraz Uchwała SN z dnia 1 marca 2000 r., I KZP 57/99, opubl. Lex nr 39505.
4. Postanowienie SA w Lublinie z dnia 24 lutego 1992 r., II Akc 32/92, opubl. Lex nr 22097.
5. H. Kuczyńska, Stosowanie środków zapobiegawczych w postępowaniu ekstradycyjnym w orzecznictwie sądów polskich (w:) L. Gardocki (red.) Orzecznictwo sądowe w sprawach karnych. Aspekty europejskie i unijne. Materiały konferencyjne (Rajgród-Wilno, 2008), Warszawa 2008, s. 235-247.
6. Postanowienie SN z dnia 11 stycznia 2000 r., II KO 289/99, opubl. Lex nr 39863.
7. Postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 12 września 2011 r., II AKp 18/11, opubl. Lex nr 943338.
8. Postanowienie SA w Lublinie z dnia 3 marca 2010 r., II AKp 10/10, opubl. Lex nr 583697.
9. Postanowienie SA w Warszawie z dnia 23 września 2005 r., II AKz 460/05, opubl. Lex nr 156780.

УДК 341.7

Алиев А., д.ю.н., профессор,
Агаева В., преподаватель,

Бакинский Государственный Университет, г. Баку, Азербайджан

РОЛЬ КОМИССИИ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА В ОПРЕДЕЛЕНИИ ПОНЯТИЯ ДИПЛОМАТИЧЕСКОЙ ЗАЩИТЫ

Дипломатическая защита – это дипломатическая процедура, с помощью которой государство защищает права своих граждан в случае их нарушения международно-противоправным деянием другого государства, в котором они не смогли добиться восстановления своих прав, исчерпав местные средства юридической защиты. Такое понимание дипломатической защиты является общепризнанным в теории и практике, включая судебную. При этом международные суды рассматривают право государства на дипломатическую защиту как «элементарный принцип международного